

politieke partijen, democratisering,
nieuwe bestuursvormen, sociaal-
economisch beleid, woningbouw . . .

REGEREN - REAGEREN

een cursus burgerschapskunde
40 schriftelijke lessen voor f 25,-

partijen en partijstelsels, volks-
vertegenwoordigers, recht en recht-
spraak, gemeente en provincie,
milieubeheer . . .

POLITIEK BEKEKEN

een oriënteringscursus
12 schriftelijke lessen + documentatie
voor f 9,50

ontwikkelingshulp, kolonialisme,
bewapeningswedloop, bevolkings-
explosie, internationale samenwerking . . .

WERELD OP HANDEN

een cursus over ontwikkelingssamen-
werking
10 schriftelijke lessen + documentatie
voor f 10,- (i.s.m. NOVIB)

het raadlidmaatschap, de begroting,
ruimtelijke ordening, subsidierege-
lingen, gewestvorming . . .

DE GEMEENTERAAD

een cursus gemeentepolitiek
23 schriftelijke lessen voor f 20,-

Wet op de ondernemingsraden,
vergadertechniek, bedrijfseconomie,
de vakbeweging, sociale verzekeringen,
personeelsbeleid . . .

DE ONDERNEMINGSRAAD

een cursus voor ondernemingsraad-
leden
34 schriftelijke lessen voor f 27,50

Vraag nog heden een folder voor
nadere inlichtingen onder vermelding
van de letters VU bij

STICHTING BURGERSCHAPSKUNDE,
Postbus 349, Leiden, tel. (01710) 46803

nadat ze jarenlang in contact zijn geweest met cliënten die in het gezin zijn stukgelopen, tot de conclusie komen dat het gezin een verkeerde instelling is. *'Ik vind dat een te snelle conclusie. Je kunt als hulpverlener wel eens pessimistisch worden omdat je, behalve met je eigen gezin, praktisch altijd in aanraking komt met probleemgezinnen. Op grond van de eigen beperkte ervaring mag men echter niet zeggen dat het overal wel fout zal zijn; de probleemgezinnen vormen maar een beperkt aantal van het totaal dat in Nederland functioneert.'*

Naast die hulpverleners die op grond van hun ervaringen een pessimistische kijk hebben gekregen op het gezin, zijn er ook de stromingen (bijvoorbeeld de anti-autoritaire opvoeders) die menen dat het voor de ontwikkeling tot een verantwoordelijk mens beter is op te groeien in een ander verband dan in het gezin. Zoals dat bij iedere groep die vergaande consequenties trekt uit veranderde opvattingen het geval is, zo meent dr. De Ruyter dat ook hier een kern van waarheid te vinden is. Hij licht dat toe door te zeggen dat tot voor kort één opvoedingstaak te veel centraal heeft gestaan bij veel ouders: de socialisatie. *'Socialisatie wil zeggen te handelen volgens de stelregels van een bepaald samenlevingsverband. Bijvoorbeeld: het kind moet leren luisteren naar de ouders. Het is een goede zaak wanneer een jong kind dat leert, alleen werd, dacht ik, tot voor kort, het luisteren naar wat de ouders zeggen te veel als doel in zichzelf gezien ('je luistert omdat ik het zeg'). Op het ogenblik is de ontwikkeling te zien, dat het luisteren naar de ouders voorwaarde is geworden voor de tweede opvoedingstaak: de emancipatie van het kind. Dan gaat de jongere ontdekken dat luisteren een sensitief-zijn voor de behoeften van de medemens is.'*

Accent

Opvoedingssystemen hebben deze twee taken (socialisatie en emancipatie) altijd gehad, alleen komt het voor dat in bepaalde perioden de ene taak meer accent krijgt dan de andere. Ruwweg tot 1960 stond bijvoorbeeld in calvinistische gezinnen de socialisatie voorop. Dat wilde ook zeggen dat de emancipatie in het teken stond (*werd gekleurd door*) socialisatie. *'We ontdekken nu allemaal dat het doel van de opvoeding aan het veranderen is. Je zou kunnen zeggen dat vroeger het leven van de komende generatie in het verlengde lag van het leven van de bestaande generatie: de zoon ging lijken op z'n vader en wilde dat ook, behalve wanneer tijdens de puberteit het generatieconflict ging spelen. De ouders vonden die puberteit wel een lastige periode, maar veel meer dan rustig afwachten tot zoon of dochter tenslotte toch in het goede spoor terecht zou komen, behoeften ze niet te doen. Zo kom je het ook tegen in tal van romans uit die periode.'*

Vandaag de dag zal bij iedere volwassene het besef aanwezig zijn dat zijn kinderen anders zullen leven dan hijzelf. Deze notie brengt met zich mee dat het accent in de op-

voeding moet liggen op de emancipatie van het kind. Tot een moment waarop hij in staat zal zijn een gemotiveerde keus te doen. De accentverschuiving gaat met enige verwarring gepaard. *'In talloze gezinnen kun je uitspraken horen als: jongen, dat had ik vroeger niet moeten wagen, want anders . . . Achter zulke opmerkingen ligt onzekerheid. Ouders hebben het idee: als ik m'n kind zal straffen, geef ik hem te weinig ruimte, het moet anders. Maar anderzijds wordt dat nog niet echt geaccepteerd.'*

Doopbelofte

Deze verwarring kan met zich meebrengen dat ouders in de knoop komen te zitten met de doopbelofte (waarbij ze, volgens de oude formulering onder meer beloven hun kind *'in de voorzeide leer naar hun vermogen te onderwijzen en te doen onderwijzen'*) die ze hebben afgelegd. Dr. De Ruyter: *'Ik meen dat het onderscheid tussen socialisatie en emancipatie een stukje verheldering en bevrijding kan brengen voor ouders die we nogal eens tegenkomen en die deze belofte als een last zijn gaan voelen (voor mij is overigens deze belofte nooit een last geweest, omdat ik meen dat ze in diepste grond een belijdenis is van: we kunnen het niet alleen. De opdracht om zelf wat te doen is daaraan ondergeschikt). Ouders die het opvoeden zien als louter socialisatie kunnen in de puberteit van hun kind inderdaad in moeilijkheden komen: hij of zij moet en zal 's zondags naar de kerk gaan. Maar ouders die inzien dat opvoeden een aantal dingen is, ontdekken dat wanneer het kind een jaar of twaalf is, de opvoeding van karakter verandert: de emancipatie komt centraal te staan.'*

'Dat betekent dat ze hun kind het recht geven te experimenteren, in de hoop dat het zich iets heeft eigen gemaakt - en een mens kan zich pas iets eigen maken wanneer hij de keus heeft tussen iets te doen, en iets na te laten. Zo'n verandering in het communicatiepatroon tussen ouders en hun kind kan natuurlijk moeilijkheden geven. Je bent er als ouder niet voor opgeleid, Je weet het niet precies, je raakt in verwarring en ouders die in verwarring geraken, kunnen verstrakken, kunnen rigide worden.'

Is daarmee ook gezegd dat ouders bij wijze van spreken een 'opleiding' tot opvoeder nodig zouden hebben? Dr. De Ruyter meent dat de tijd van het vanzelfsprekend opvoeden voorbij is, maar hij ziet niet in de eerste plaats het vermeerderen van kennis bij de ouders als de aangewezen weg. Ouders zouden zijns inziens verder komen door zich te verenigen in oudergroepen, waarin zou kunnen worden gesproken over de omgang met hun kinderen en de problemen bij henzelf. Tot dusver functioneren zulke groepen (zie Philadelphia) alleen bij ouders van gehandicapte kinderen. *'Ik denk dat nu het opvoeden meer is geworden dan een soort imitatieproces, waarbij de kinderen op hun ouders moesten gaan lijken, ook ouders van gewone kinderen behoefte gaan krijgen aan zulke groepen.'*